

Bokrétások Lapja

TÁRSADALMI FOLYÓIRAT SZERKESZTI: PAULINI BÉLA

A szakmári bokrétás-lobogó felavatása

Pest vármegye 100 főből álló „táborral” képoiselteti magát

Az ország minden, de minden vidékén szorgos bokrétás kezek szövök, hímzik, faragják a — bokrétás lobogókat, hogy jubileumi esztendőnk legfőbb seregszemléjére — az 1940-es Gyöngyösbokrétára — olyan lobogószorozat legyen készen, amelyet még csakugyan nem látott a világ.

Nem látott a világ, mert — nincsen példa semilyen nemzet kulturális életében, hogy minden népművészeti szépséget, minden művészeti értelmű népi ötletet így foglaltak volna össze — egy gondolatban. Nincs rá példa, talán majd lesz, de megint csak elől jártunk, ahogy előljártunk a népművészet öntudatos ápolásának megindításában is — bár abban is, hogy a nemzet figyelme öntudatosan forduljon általában is a hagyományok felé.

És a lobogók?

Illetőleg jó egynéhány ilyen lobogó már el is készült. Így — többek közt — a szakmári is: a lobogó vásznát hímzésremek borítja és a hófehérre festett zászlórudat, aljától a hegyéig — virággal pingálták tele a szakmári „pingáló-asszonyok”. (A rúd tetejében nincs külön lándzsa, vagy gomb, csak úgy kifarragták „hegyesre”.) Olyan ez a „zászlórúd”, mint valami óriási, népművészeti értelmű gyertya, de valami „gyönyörű szép” gyertya és — két és félméteres.

A szövetség központja elhatározta, hogy 2—3 bokrétás lobogó felavatásán testületileg vesz részt, természetesen — és fájdalom — nagyobb távolságra

eső helységeket ugyanilyen szándékkal nem kereshet fel: az utazás autóbuszok igénybevételével történik és nem terjedhet egy napnál hosszabb időre. Sőt — természetesen — az egy nap nagy részét sem lehet utazással tölteni, hanem ott a bokrétás-faluban.

De külön nagy öröm, sőt megtiszteltetés éri magát Szakmárt is azon a réven, hogy ünnepségén Pest vármegye

mintegy száz főből álló „népművelési táborral” vesz részt. A táborot vitéz Endre László alispán személyesen vezeti, aki különben az ünnepség során — és a szövetség felkérésére — beszédet is mond.

A szakmári bokrétás lobogó-avatás alkalmából különben az Országos Magyar Bokréta Szövetség ezt a meghívót küldte szét budapesti tagjainak:

Meghívó

a szakmári bokréta ünnepélyes lobogó-avatására

A magyar bokréta-mozgalom, amely számtalan jó értelmével a magyar élet szempontjából feltétlenül a század egyik legjelentősebb kulturális cselekedete, — mint ismeretes — az idén jubilál: 1931 augusztus 19-én történt, hogy az első dalos, táncos, népi csoportok megjelentek a fővárosban.

A szövetség ezt a jubileumi esztendőt, természetesen, igyekszik megünnepelni: olyan mértékben, amilyenben az adott körülmények ezt megengedik. De kifejezetten nagy művészi értékű csodával lépik meg az országot a szövetség helyi egyesületei, a „bokréták”, amikor a jubileumra sorra megcsinálják a maguk — bokrétás lobogóját. E lobogószorozat azért lesz megint csak változatosságban is páratlan csoda, mert a lobogókat a bokrétások egészen a maguk gondolatai, érzései szerint és csakugyan a maguk „kétkezéssel” csinálják, — szövök, hímzik, faragják — feltétlenül a helyi népművészet — minta-darabjaként: világviszonylatban is egyedül álló csoda lesz, megint csak.

A szövetség úgy érzi, helyes és kedves volna, ha a „városi” tagjai és más bokrétabarátok néhány ilyen falusi lobogó-avatáson bizonyos számban megjelenének. A célból a bokréták szövetsége néhány helységbe — ahol épp ilyen ünnepség van — kirándulást szervez.

Az első ünnepi kirándulás június 29-én, Péter és Pálkor lesz Szakmárra, a következő mintegy két héttel utóbb, ha a tervet a szövetség budapesti tagjai — ezek ismerősei — is kedvesnek találják. A kirándulás mindig egyrapos és autóbuszok igénybevételével történik.) Szakmár község Kalocsa környékén van, csupa virág ott a viselet és ott járják a híres párnatáncot.

A pontosabb program, hogy a kirándulás résztvevői reggel fél nyolckor indulnak Budapestről — még pedig a Blaha Lujza-térről (Nemzeti Színház) — Szakmárra érkeve még valószínűleg résztvehetnek a misén és még délelőtt megtekinthetnek néhány „pingált házat”. Délben ebéd várja őket. Délután kettőkor kezdődnek az ünnepségek, amelyen már a szövetség homokmégyi helyi egyesülete — bokrétája — is résztvesz stb. Indulás vissza Budapestre az esti órákban. (Stb.)

A szakmári lobogó-avatás rendje:

I. (2 órákor.)

A szakmári és homokmégyi bokréta tagjai testületileg vesznek részt a litánián, amelynek folyamán a zászló felszentelése történik meg.

II. (3 órákor.)

Világi ünnepség a nagyvendéglő udvarán.

1. Himnusz. Éneklük a bokrétások.
2. Bagó Julianna szakmári bokrétás köszöntőt mond.
3. Paulini Béla, az Országos Magyar Bokréta Szövetség elnöke a magyar bokréta mozgalom jubileumáról szól.
4. Népi játékok, bemutatják a szakmári újbokrétások.

5. özv. Tóth Márton Sándorné gazdálkodó, zászlóánya, a szakmári bokrétás-lobogó jelentőségéről.

6. Menyasszonytánc, párnatánc, bemutatják a szakmári bokrétások.

7. vitéz Endre László Pestvármegye alispánjának beszéde.

8. Pingáló asszonyok.

9. Kelemen Albert ig. tanító, a szakmári bokréta elnökének zárószavai.

10. Magyar Hiszekegy, elmondják a bokrétások.

III. (5 órákor.)

Rövid tánc: csak népi táncok!

A váraljai bokréta lobogó-avatása

Váraljáról írják:

Május 26-án délelőtt 11 órákor tartotta a váraljai bokréta, heteken át nagy gonddal készített zászlójának felavató ünnepét a ref. templomban, az egész gyülekezet jelenlétében. Zászlóanya Szösz Sándorné, szül. Ujhelyi Erzsébet volt, aki hosszú nemzetiszínű szalagot kötött fel a zászlóra, mely az úrasztalán feküdt és mindnyájunk meghatottsága közt megcsókolta a zászlót, hogy az ezután, Jánosi György lelkész áldása és a felhangzó himnusz hangjai mellett emelkedjék magasba és hirdesse a magyar bokréta-gondolat dicsőségét. A zászlótartói tisztet közkívánatra Jánosi Márta töltötte be. E dicsőségre

serkentő zászló alatt azután a mázaszászvári állomásfőnök és hat vasutas kezemunkája által emelt országzászló felszenteléséhez vonult a bokréta, hogy ott tisztelettel meghajtsa a bokrétás zászlót az országzászló előtt. A néma szerep kiemelkedő és megdöbbentő szépsége az volt, hogy az országzászló felvonása előtti pillanatban a bokréta női tagjai illő rendben odajárultak az országzászlóhoz, s míg a férfiak fénylő fokossal álltak őrséget és harsogott a riadó, sorra megcsókolták a zászlót, annak kifejezéséül, hogy a zászló hitvestárs, kenyér, élő és meg nem szűnő történelem.

„Enyhe terror” a — lobogó-ügyben

És most már igazán nagyon siessünk mindenütt a bokrétás lobogóval...

Azoknak a bokrétáknak vezetői, akik pedig talán mégis elhanyagolják ezt az „ügyet”, nagy szégyenben maradnak — tulajdon bokrétájuk előtt is, ezt aztán biztosra jósolhatjuk. És sok — és valljuk meg, jogos — szemrehányást fognak kapni, hogy a bokréta erről az egészen különleges „művészeti versenyről” lemaradt.

Ennek a „paraszt-lobogó-verseny”-nek ugyanis — ami különben csakugyan egyedülálló művészeti esemény világviszonylatban is — „nagy füstje” lesz.

Valaha régen...

A „huszár király...” A pünkösdi királyválasztást a régi magyar katonai élet egyik szokására lehet visszavezetni. Fenn maradt írások szerint a Splényi huszárezred 1727 május elsején huszárkirályt választott. Az ezredparancs így szólt: „minden sereg egy királyt választ, az, melynek is az egész sereg engedelmeskodik és mint rendelt fejet, böcsüli”. Egy-egy század választott huszárkirályt. „Mely törvényes ítéletének mindennik alattvaló jókedvéből és minden visszamondás nélkül engedelmeskődni tartozik.” A huszárkirálynak udvari népe is volt, akiket ő nevezett ki. Ezek voltak: az adjutáns, aki a rendelkezéseket végrehajtotta, hat asszessor — bíró féle —, két bevádoló, két pártfogó, egy „lapickás-mester” — ez volt, aki a büntetéseket végrehajtotta —, de volt a királynak udvari tréfás szolgája is, aki a mulattatásáról gondoskodott, végül konyha-mestere és borra-gondviselője.

Szakmári emlék

Szép Szakmárba két úton kell bejárni,
De szeretnék a babámhoz eljárni,
Télen, nyáron muskátlis az ablaka,
Jaj, de sokat áztam, fáztam alatta.

Nem messze van ide babám tanyája,
Ide látszik virágos körtefája,
Páros galamb szokott rajta tanyázni,
Szerettelek babám, erős töled elválni.

*

A szakmári bírónak van két sárga csikója,
Ellopnám az éjszaka, hogy ha rám nem virradna.

Kezd a hajnal hasadni, jön két zsandár vasalni,
Vasat vernek gyöngye kezemre, letesznek az egyesbe.

Egyesből a kettesbe, a kettes fenekére,
Gyere babám váltsál ki, ne hagyjál elhervadni,

Kiváltlak én, ki, ki, ki, nem hagylak elhervadni,
Eladom a gyöngy papucsom, kiváltom a galambom.

*

Szép szakmári lányok, Isten veletek,
Már én többet nem beszélek veletek,
Nyíljon ki a bazsarózsa a kezetekbe,
Három évig nem szakajtok belőle.

BOKRÉTÁS HIREK

Seemayer Vilmos

Seemayer Vilmos, az Országos Magyar Történeti Múzeum kiadványainak lektora 62 éves korában Budapesten elhunyt. Tudományos munkássága felölelte az etnográfia egész területét, de különösen a magyar népzene kutatása körül szerzett hervadhatatlan érdemeket. És nagyon jó barátja volt Seemayer Vilmos a magyar bokréta mozgalomnak, jó és — *őszinte* barátja, amit nem lehet elmondani minden „barát-ról”. Gyakran hallgatta a bokréta-beszámolókat — bemutatókat — előtti próbákat, itt-ott, ha mûdal csúszott be valamelyik bokréta dalai közé, természetesen mindjárt megtette megjegyzéseit, de ezt soha sem tette nagyképeiben, a bokrétát esetleg elkedvetlenítő formában, hanem olyan barátságosan, amiből nyilvánvaló volt, mennyire nem téveszti szem elöl, hogy itt társadalmi mozgalomról van szó — történetesen népmûvészeti alappal, — nem pedig netán „kiszabadult múzeumból”. Amely társadalmi ügyet természetesen egyre hitesebbé kell tenni az alapját képező népmûvészet szempontjából is — ez is történik, állandó, sőt csakugyan kitartó munka útján — csak éppen rideg észszel nem lehet azzá tenni, csak éppen meleg szívvel — nagyon lehet. Vidéki útjairól visszatérve igen sokszor hívta fel a szövetség figyelmét „új” felfedezésekre, a nagy tudós és nagy bölcs Seemayer igen nagy hasznára volt a bokréta-mozgalomnak is, áldassék emléke. Különben ifjú korában korántsem indult — népdal szakértőnek. A régi világban igazán nem tanították az „etnográfia” sem az — iskolában. Geológus volt, a kőzetek tanulmányozása volt a „kenyere”, de lassan, ahogy járta a világot, kutatva, mi van a föld gyomrában, csak észre vette azt is, mi kincs van — a föld felett. Mint geológus kezdte gyűjteni a dalokat is, hogy utóbb — tudósa legyen a népdalnak. Temetése május 26-án d. u. 5 órakor volt az Új Központi temető halottasházából.

Bokrétás lett a bíró Perenyén.

Perenyéről írják:

Nagy öröm érte a perenyei bokrétát. Egyik „legjobb kiállítású tagját”, Babócsi Gyulát községi bírónak, egy másik tagját, Iker Józsefet — aki a verbung budapesti bemutatóján a „bíró” volt — előljárónak és közbirtokossági elnöknek választották meg. A perenyei bok-

Tánc a párnával...

réta nagy szeretettel köszöntötte a megválasztottakat, akik kijelentették, hogy továbbra is hű tagjai lesznek a bokrétának.

Az idei országos népművészeti seregszemle.

Az idei országos népművészeti seregszemle — az első magyar király, Szent István emlékezetére rendelt ünnepi időszakban, az ország fővárosában, Budapesten — két hétig tart. Az előző esztendő „seregszemléihez” viszonyítva azzal a különbséggel, hogy:

Az első bemutató díszelőadás lesz remélhetőleg a társadalom minden rétegének ünnepi formában való jelenléte mellett.

Augusztus 19-én — amely napon tíz esztendővel ezelőtt az első népi dalos és táncos csoportok megjelentek Budapesten, hogy talán riadót-verőit legyenek a szükséges, immár nagyon időszerű népbarátságoknak, — a szövetség megrendezi a Vigadóban első díszközgyűlését: elsőt, mert köztudomás szerint — a díszközgyűlésekkel takarékoskodik, talán „ellentétben” más alakulatokra, amelyeknek a „munkája” gyűlésezésekben merül ki.

A népipari kiállítás változatosság tekintetében minden eddigi ilyen kiállítást felül mûl, különben ennek keretében lesz

látható „közelről” a bokrétás lobogók egy része is.

Tiszteletben kell tartani — a magyar stílust.

A kormány egyik május elején megtartott minisztertanácsán döntött az árvíz-sújtotta vidékeken összedőlő házak felépítésének kérdéséről. A kormány a nemzet adakozásából összegyűjtött milliókon egészséges, a modern építkezési elvek szerint épülő, de mégis — az egyes tájakon honos magyar stílus tiszteletbentartásával építeti újra a rombadőlő házakat.

Bokrétás lakodalmak.

Bocsárlapújtóról írják: Csáky Tibor a bocsárlapújtói bokréta vezetője f. hó 10-én vezette oltárhoz a szentkúti kegytemplomban Fekete Margitka áll. tanítónőt, a bokréta volt titkárát.

Szatmárökörítón: Horváth Antal bokrétás feleségül vette Kováts Boriskát, aki gazdálkodó leánya.

Bokrétás újszülöttek.

Bátáról írják: Angyó Sándor és neje, Német Rózsi bokrétásoknak, valamint Mikó András és neje, Angyó Lidia bokrétásoknak gyermekük született. Mind a két újszülött leánya.

LAPSZEMLE

Nagy-Magyarország rajza az égbolton.

A Magyar Ujságban olvastuk:

... nagy vihar, felhőszakadás vonult végig Budapesten. A vihar előtt érdekes jelenségek voltak tanúi a Lágymányos és Kelenföld felé sétálók. A gomolygó felhők szélét a mögöttük világító hold élesen világította meg és a gomolygó felhők, meg a hold fénye teljesen felismerhetően Nagy-Magyarország rajzát mutatták, olyan kivehetően és tisztán, ahogyan azt a legutóbbi Szent István-napi tűzijáték alkalmával a Citadellán megrendezett fényjáték ábrázolta. A viharos égboltnak ezt a fényjátékát azonban nem emberi kezek alkották. A budaiak meghatottan nézték a viharos és villámokkal átszelt déli égbolt csodáját, s ebben a biztató égi jelben a jövő magyar sorsot látták.

Barackmagfaragók . . .

Az Esti Ujságban olvastuk:

... Tihany fürdőtelepén tudtuk meg, hogy a sárga barack magja — művészi érték is: itt láttam először árulni barackmagból faragott Jézust, Szent Istvánt, Toldy Miklóst, stb.

Madarassy László dr., a kitűnő tudós, a neves etnográfus, kutatta fel a barackmagfaragó paraszt őstehetségeket a balatonkörnyéki kis falvakban s hogy milyen érdeklődés nyilvánul meg a faragott barackmagok iránt, mutatja, hogy például a Balatoni Intéző Bizottság Buzsákon 750 darab magot faragtatott meg és ebből egy fiatal parasztlány, Bognár Gábor érsekszállósi ember, 950 pengőt, keresett, úgyhogy meg is jegyezte:

— Elég ez egyévi tartásomra . . .

A dolog ott kezdődött, hogy egy Kollár Péter nevű ember Buzsákon faragóműhelyt rendezett be és itt somogyi pásztor-izlésű fafaragás-művészkedést csináltatott a hagyományokat őrző pásztorokkal, meg a barkácsoló fiatalokkal. Itt dolgozik egy országos híri faragó tekintély is, a vén Kapoly Antal, meg egy 14 esztendősi fiú, Kara Lajos, meg egy másik öreg, Beszkovics János, aki nyáron gulyás, — csak éppen a téli hónapokban kapargatja késével a körtefát, — és Bognár Gábor, aki szegény napszámos emberek gyermeke. Ő találta fel a — barackmagot.

Madarassy beszélt is Bognárral, aki elmondotta, hogy egyszer véletlenül kezébe került egy barackmag és elkezdte zsebkésével kapargatni és lassanként

kifaragta Toldi Miklóst, amint a bikával viaskodik. Elkezdte mutogatni a balatoni fürdővendégeknek és csodálkozva látta, hogy milyen sokan vásárolják.

A többi faragó megirigyelte a sikert és jelenleg a Balaton körül az összes faragók barackmagra vadásznak, úgyhogy meg is jegyezte az egyik gazda:

— Nem a kajszinból élünk már ezután, hanem a magjából... D. M.

„Új” művészeti megállapítás: a duda „géperejű” hangszer . . .

Egy tudósítást olvastunk a Magyar-ságban, kapcsolatban a könyv-nappal. A „Tücsök” magyar írók szövetkezete sátra előtt történt a dolog, amiről a lap megemlékezett.

Többek közt ezeket írta a lap:

Lenyűgözve, örömteljes lélekkel vegyültünk a sokaságba, hogy érezzük, lássuk Erdélyi József, Sinka István, Veres Péter s a többiek és a milliós főváros találkozását. Ebben a nagyszerű élményben találkozott a tekintetünk egy felirással:

„Kukucska János, a rádióból közismert magyar népzeneész ősi magyar dudán játszik, mátrai pásztorénekeket mond.”

Alig futottunk végig a betűkön, egyszerűen megszólalt a duda. A koboz mellett a magyar nép legősibb hangszer. Eleinte csak felfogta az embergyűrű a hangrezgéseket, ha — mivel ismeretlen előtte — idegennek is érezte pillanatnyilag a kultúrkincséket őrzött dallamokat, majd rövidesen, akik el akartak menni, azok is maradtak. A magyar népi zene megbabonázta az embereket, szinte földbegyökerezett lábbal hallgatta mindenki. Az embergyűrű egy része, félreértve a helyzetet, vagy csak a maga módján ítéletet alkotva, minden tiltakozás ellenére — adni akart.

Egyszerűen az Uránia felől feltűnt a 3829-es rendőr. Senki sem vette észre s ki gondolhatta volna, hogy ezt a bensőséges találkozását a magyar népzene s a pestieknek bele lehet illeszteni a szolgálati útba. Ki gondolta volna, hogy Kukucska János páratlanszép dallamai szakadnak meg egyszerre? Pedig ez történt. A 3829-es rendőr hatalmas termete eltakarta Kukucska bátyánkat s előkerült az elmaradhatatlan notesz. A magyar rend őre a kihágás tényálladékát vélte felismerni a népművészetben. Követelte, hogy hallgattassák el a zenét, mert az „géperejű” s tilos. Kukucska János öszülő haját végigsímította ráncos kezével, nyílt tekintete csodálkozással meredt előre.

Hiába tiltakozott a könyvsátor vezetőse az eljárás ellen.

Tíz-
esztendő

a

Valaha régen . . .

Régi magyar énekmondók . . . A honfoglalás korában a jeles főurak haditetteit lakomák alkalmával énekmondók adták elő, akiket „jokulátor” néven jelölnek meg a régi krónikások. Ezek az énekmondók igen komoly tekintélynek örvendő magyarok voltak. Már a Volga-menti lakhelyükön a honfoglalók, majd később a hazába való bejöveteleknél is szláv dalosok vették át a jokulátorok szerepét és ezek gondoskodtak a mulattatásokról. Ezeket igriceknek nevezték, amit az elnevezés szláv eredete is bizonyít. Ezek az igricek eleinte a népi eredetű dalokat utánozták le, átalakítva azokat a maguk szájaíze szerint. A magasaabb körök mulatságain dalaikat már zenével, duda, lant kísérettel adták elő. Az igricek szerepét később a német származású spil-mannok vették át. Majd ezeket is a török hódoltság alatt beszivárgott cigányok szorították ki. A sorrend tehát a következő: I. Udvari énekmondók, II. Igricek, III. Spilmannok, IV. Cigányok. A mulattatásra szánt először tisztán hősi mondai előadások, később bizony mind inkább csak szórakoztatást, könnyű tréfás előadásokká lettek.

*

A „büntetés . . .” Debrecenben valaha a legényeknek húsz éves korukban meg kellett nőszülni, a leányoknak pedig tizenhét éves korukig férjhez kellett menni, ha ezt később tették, akkor az ekléziát meg kellett követni. Amelyik leány 28 éves koráig nem ment férjhez, az ezután már csak 60 éves korú férjet kaphatott.

Felelős szerkesztő és kiadó:

PAULINI BÉLA

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 49. szám.
Telefon 140—544.

